

Kære studenter, årgang 2021

Velkommen til årets mest festlige dag. Jeg vil først og fremmest ønske jer tillykke med jeres eksamen. Tillykke til jeres forældre og familie. Tillykke til jeres lærere.

I dag er vi alle glade og stolte, og lige om lidt står I med eksamensbeviset i hånden, det synlige bevis på at tre års arbejde har båret frugt, og at I nu er klar til at blive sendt bort (dimission betyder faktisk sende væk), og gå i gang med en videregående uddannelse. Måske er der også en smule vemod blandet med glæden ved tanken om, at I nu skal spredes for alle vinde, og at kammeraterne ikke længere vil være lige i nærheden.

I kan sidde og tænke tilbage på tiden på Midtfyns Gymnasium, på stunder, hvor verden åbnede sig i en ny erkendelse og måske også på stunder, hvor I bare lod tingene passere. I har med jer minder fra 3 år med fælles oplevelser fra gymnasiet og undervisningen. Vi kan nok så meget synes, at vore fag, gymnasiets fag da må være det vigtigste. Men vi ved jo også godt, at kammeraterne og samværet, alt det sociale er mindst lige så vigtigt som det faglige.

Og nu har jeg faktisk taget oplysninger på jer.

3a sidder foran mig. Bilmærket Mercedes har også en a-klasse. Bilen bliver beskrevet som diskret luksus, der er rummelig, stilfuld og gerne bringer en ukendte steder hen. Som jeres "fraværsdame" kan jeg bekræfte, at I har bragt mig til ukendte steder.

3em sidder også foran mig. 3em er, får jeg at vide, de kreative elever, der altid har en masse gåpåmod - mest når det drejer sig om det, de selv er interesserede i, og det er ikke nødvendigvis det faglige - men nok endnu mere de menneskelige relationer, og så må vi også sige, at 3em faktisk er blevet dannede i løbet af deres 3 år på MfG.

3hq er en stor, sjov og meget aktiv klasse. Så aktiv at det kan være temmelig svært at få ro derinde, når undervisningen skal starte. Men der hjalp det gevaldigt at gå over til virtuel undervisning, for der var bare totalt ro på linjen. Ro som i nærmest total tavshed. Det blev altså for meget, så det var godt at få jer tilbage på skolen.

3s er 11 helt fantastiske, ambitiøse, arbejdsomme og bemærkelsesværdige elever, der altid er diskussionslystne, og så er det den eneste klasse, hvor man kan opleve, at der tales engelsk i frikvartererne.

3x. I er sliderne! Mat-fys-ke og dermed pr definition naturvidenskabelige med stort N. Det kommer ikke af sig selv! Men I er også diskussionslystne og er altid med på en god, humanistisk, blød diskussion. I er en super klasse, aldrig bange for at dumme sig, for I kan faktisk grine med hinanden og ikke ad hinanden.

3y I er klassen, som viste sig som gode soldater og altid gjorde, hvad I fik besked på -og heller ikke mere. I skrev Corona-dagbøger til Midtfyns Posten, og her afslørede I, at I godt snart ville lidt væk hjemmefra igen.

Når vi sidder her i dag, så er det oplagt også at skue tilbage på den store historie, historien ude i verden.

Her kommer vi ikke uden om Coronaen. Den kom kort tid inde i 2020. Og det blev en "once in a lifetime"- begivenhed. Vi oplevede, hvordan man d. 11. marts i løbet af 2 dage kunne lukke et helt samfund ned, og hele kloden blev på næsten ingen tid bragt til standsning. Og vi oplevede, hvordan vi efter en tid igen kunne begynde at åbne et helt samfund, og nu efter ca. 1½ år med skiftende op- og nedlukninger, begynder Danmark at blive normalt igen.

Lige nu står vi i en overgangsfase fra en pandemisk til en postpandemisk tid. I den situation, synes jeg, maner det til eftertanke, at den franske filosof Michel Foucault argumenterede for, at behovet for at kontrollere en anden pandemi, nemlig middelalderens pest lagde grunden for den moderne stat i Europa. I forlængelse af det er det vigtigt, at vi er bevidste om, hvilke politiske værktøjer vi tager i brug. De værktøjer, som vi indfører nu, skal flugte med de værdier, vi vil bygge det post-pandemiske samfund på, for erfaringen viser, at når politiske værktøjer først er indført, så forsvinder de sjældent helt igen. Så det er nu, at vi med et kritisk blik spørger, hvad det er, vi kan tage med fra vores håndtering af pandemien.

Vi har som nation håndteret denne krise ved at vise solidaritet, samfundssind om man vil. Coronakrisen har jo vist os, at i denne situation er der ikke et 'jeg' og et 'mig', men kun et 'os', og vi har som nation ikke sat spørgsmålstegn ved, at her må vi ofre os. Den danske løsning har været præget af tillid; en tillid vel at mærke, der går begge veje. Flertallet i befolkningen har ment, at regeringen har ført den rette politik, og politikerne har vist borgeren den tillid, at man stoler på, at vi gør det rigtige.

Professor Michael Bang Petersen, Aarhus Universitet peger på forskellige kriser, som venter forude i det post-pandemiske samfund.

En af de kriser, han nævner, handler om had og splittelse i befolkningen. Det afspejles bl. a. i tonen på sociale medier. Her kan man opleve, at mennesker hælder ukvemsord i hovedet på hinanden, når de sidder og tordner ved tastaturet og skyggebokser med indbildte fjender. Man udskammer, man provokerer, man prøver at forarge, man bruger et nedladende og svinsk sprog. Den krise vil jeg gerne tale til jer om i dag. Det vil jeg gøre, fordi I er tæt på den som forbrugere af sociale medier, og fordi I også er dem, der skal løse krisen. For løser vi ikke den krise, kommer vores demokrati i krise. Det er nemlig et problem, hvis den offentlige debat bliver reduceret til en boksering, hvor man står i hver sit hjørne og råber efter de andre. Så lytter man ikke, og så kommer man ikke hinanden i møde. Så mødes man ikke på midten, og man ender i forkerte beslutninger og beslutninger, som ikke har legitimitet, fordi de ikke er resultat af en demokratisk debat.

En saglig debat kræver også, at man er faktabaseret, at der ligger en virkelighed bag det, som man siger. Og så er vi nemlig kommet til en anden side af den samme krise. Det er misinformation, usandheder og løgnagtige kampagner. Ifølge en opgørelse fra Washington Post nåede præsident Trump på de fire år, han sad i Det hvide Hus, at lukke 29.508 løgne ud i det offentlige rum. På trods af de mange løgne fik han over 70 millioner stemmer ved præsidentvalget i 2020. Vi lever simpelt hen i det, nogen har kaldt et postfaktuelt samfund eller løgnens tidsalder.

Og nu tager jeg lige et spring. Et spring tilbage til jeres tid i gymnasiet. I har alle sammen været til eksamen i SRP i år. Det var kulminationen på et treårigt forløb med undervisningsforløb, som gik på tværs af fag og fakulteter. Til eksamen skulle I reflektere over, hvordan I var nået frem til jeres resultater, og vurdere sandheden i jeres resultater. SRP'en er et lille stykke videnskabeligt arbejde og på den måde kulminationen på det studieforbereende element i jeres gymnasieuddannelse. Det, der karakteriserer videnskab, er, at den er sandhedssøgende. I har til jeres eksamen skullet forholde jer til spørgsmålet: Hvor sikker kan du være på, at det, du har fundet ud af i din opgave, er sandt? I har skullet søge efter sandheden. Det er noget helt andet end det, vi så hos f. eks Trump.

Det fortælles, at Albert Einstein en gang blev spurgt, hvad han ville stille op, hvis han fik 24 timer til at redde verden. Hans svar var, at han ville bruge 95% af tiden til at analysere problemet og de sidste 5% til at finde løsninger. I debatten på de

sociale medier får man ofte det indtryk, at der kun er brugt 5% på analysen, og resten er vand ud af ørerne. Har man ikke analysen og fornuften med, forfalder man nemt til at blive kategorisk, sort-hvid og følelsesladet i fremførelsen af sine synspunkter.

Den amerikanske psykolog Jerome Bruner har skrevet om to grundlæggende forskellige måder at forstå verden på: den logisk - videnskabelige og den narrative. Den logisk - videnskabelige, som Bruner også kalder den paradigmatisk, skaber viden ved at analysere, bryde en virkelighed ned i enkeltdele og på den måde reducere kompleksiteten. Man bruger en videnskabelig, rationel argumentation for at nå frem til en sandhed. Her skabes entydighed og forudsigelighed. Idealet er at nå frem til en rigtig sandhed.

Den narrative måde at forstå verden på derimod skriver fænomener ind i helhedsforståelser, fortællinger, hvor der er mulighed for mange forskellige betydninger. Man vil ikke levere entydige forklaringsmodeller men fortællinger, som kan være sandsynlige i en bestemt kontekst. Metaforer og fortællinger, der knytter an til følelser og noget, vi kender i forvejen, får en større klangbund og opmærksomhed.

Vi er ikke nødvendigvis interesseret i sandheden men derimod i fortællinger, der kan skabe mening. Og det er præcis her, det kan blive farligt. Det ser vi f. eks hos populistiske bevægelser, som vil skabe en opposition til "the establishment". Det virker helt uforståeligt, at så mange amerikanere støttede en præsident, der var lystløgner og konstruerede fortællinger uden nogen forbindelse til sandheden.

Peter Skaarup fra Dansk Folkeparti har udtalt, at der " ..ikke findes et facit i politik - kun følelser og holdninger."

Jeg synes, det er tid til at levere et forsvar for oplysning og fornuft over for det hav af følelser, som gennemsyrrer det offentlige rum.

Kulturteoretikere betegner den tendens, jeg har beskrevet oven for, som den affektive vending. Affektiv kommer af affekt, som handler om følelser. Den affektive vending handler om, at megen kommunikation i det offentlige rum søges udstyret med en stærk oplevelsesappel: det handler snarere om at forarge og forføre end om at argumentere og forsone. Det skal vække følelser; det kan være hate speech; det kan være udskamning og en vrede og nedladende omtale, og det er usandheder og løgne.

Psykologiprofessor Svend Brinkman har opfordret til, at vi lader være med at læse eller lytte til indlæg, som har til formål at skabe forargelse. Det er et godt råd, synes jeg; det vil løfte niveauet i debatten, og det vil frigøre meget tid, som kunne bruges til oplysning.

Så vi har altså to problemer i den affektive vending. Det ene er de fastlåste positioner, hvor man ikke kan mødes om et kompromis, og det andet er usandhederne og de løgnagtige kampagner.

Er det så helt umuligt at få mennesker, både politikere og almindelige mennesker til at skifte kurs og indtage holdninger, der er faktabaserede?

Nej, det er det ikke. Dialogen, hvor ens synspunkter bliver hørt og taget alvorligt, kan flytte os og løsne de fastlåste positioner. Så, ja, vi skal have revitaliseret dialogen.

”Hvis man bruger en god dialog og fortællinger om forskningen, kan man få politikerne til at skifte kurs,...” siger David Budtz Pedersen fra Aalborg Universitet. Her genkender I måske Jerome Bruner? Det er den narrative måde at forstå verden på, som vel at mærke kobles med den logisk videnskabelige. Det resulterer i fortællinger om sandheden.

I denne ordentlige debat og dialog kan I tage noget med fra gymnasiet. Gymnasiet er studieforberegende. I har lært at lære, I har lært at producere viden, og I har lært at søge sandheden. Det er det ene ben. Det andet ben i jeres uddannelse på Midtfyns Gymnasium er den almene dannelse.

I kender jo Georg Brandes. Han skrev i 1878, at ”...dannelse betyder universalitet i modsætning til indskrænket fagdygtighed.” Og universalitet betyder her, at man kan se sin viden i en større sammenhæng. I kan sætte jeres sandhed, fakta ind i en større sammenhæng, I kan sætte sandheden i spil. I kan med andre ord omsætte jeres viden, I kan bruge jeres viden i praksis, og i den formulering kommer viden og dannelse til at hænge sammen.

Villy Sørensen har defineret dannelse, som at man er ”...engageret ud over sig selv i de fælles problemer.” Nu har jeg talt om had og splittelse. Hvis tonen i den offentlige debat bliver for polariseret, og vi ikke er i stand til at lytte og nærme os hinanden. Så bliver vi stående i hver sit ringhjørne og skriger af hinanden. Så ser man bort fra viden, fordi den ikke passer til ens syn på verden. Dannelse indebærer det modsatte: at man bruger sin viden og at man omsætter den. Det

skal I tage med ud i verden. Og det skal foregå på en kultiveret måde, hvor man holder en respektfuld tone, hvor man anerkender, at andre kan have andre synspunkter.

”Education is the most powerful weapon, which you can use to change the world.”

Ordene er Nelson Mandelas. Som I ved, kan education oversættes til uddannelse eller til dannelse, og den eksamen, som I om lidt får bevis for, indeholder begge dele: Uddannelse og dannelse. I har taget en uddannelse, hvor I ud over viden og faglige kundskaber også har fået personlig myndighed og udviklet et beredskab til at bruge jeres viden i praksis. Gymnasiet har forberedt jer til at være borgere i et demokratisk samfund. En studentereksamen har altid været mere end bare en eksamen. I gymnasiet bliver du til noget – og til nogen.

Gymnasiet har givet jer forudsætninger for aktivt at kunne forme jeres samtid og være med til at skabe en bedre fremtid for næste generation af danskere. Det forpligter.

Så I er overhovedet ikke færdige i dag. I er faktisk først lige begyndt!

Prøv her til sidst at høre, hvad Benny Andersen skrev i sin hyldestsang til Ry Højskole, da den fyldte 100 år. Det kunne også ha’ været skrevet om dannelse i gymnasiet eller om, hvordan vi bør tale med hinanden.

Folk og ord og verdenshjørner mødes.

Hver udbredt fordom sættes her på spil.

Tanker springer ud og sange fødes.

Du indser hvor vigtigt det er du er til.

(.....) Og så slutter Benny Andersen sangen af med denne verselinje:

Du skylder os andre at folde dig ud.

(pause)

Kære studenter, I skylder alle sammen -hinanden -og os andre – at folde jer ud!

Med de ord dimitterer jeg jer som studenter fra Midtfyns Gymnasium 2021.